

Rapport

Het corona- en het eenzaamheidsvirus

Colofon

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2020/043

Datum

maart 2020

Auteurs**I&O Research**

Aryanne van 't Veld
Rachel Beerepoot
Peter Kanne

Universiteit Twente

Mariëlle Stel
Peter de Vries
Margôt Kutttschreuter

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron (I&O Research / UT) duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

1	Belangrijkste uitkomsten	4
2	Eenzaamheid	7
2.1	Jongeren voelen zich 2x vaker eenzamer dan gemiddeld	7
2.2	Alleenstaande voelen zich vaker eenzamer door de crisis	8
3	Zorgmedewerkers	9
3.1	Zorgmedewerkers vinden de maatregelen goed zoals ze zijn	9
3.2	Zorgmedewerkers voelen plichtsbesef	10
4	Waardering cruciale beroepen	12
4.1	Derde werkzame Nederlanders heeft cruciaal beroep	12
4.2	Driekwart mensen met een cruciaal beroep voelt zich gewaardeerd	12
5	Zorgen over Corona (i.s.m. UT)	14
5.1	Steeds meer zorgen over het Coronavirus	14
5.2	Eén op vijf Nederlanders bang besmet te raken, 1,5% was het al	14
5.3	Vrouwen en kwetsbaren maken zich het meest zorgen maken over het virus	15
5.4	Men maakt zich meer zorgen over anderen dan over zichzelf	16
6	Aangepast gedrag door nieuwe maatregelen	17
6.1	Nederlanders houden zich goed aan de nieuwe maatregelen (i.s.m. UT)	17
6.2	Hoe zorgen we ervoor dat alle mensen de maatregelen opvolgen? (i.s.m. UT)	18
6.3	Nederlanders bewegen minder maar zijn inventief	18
7	Crisis zorgt voor saamhorigheid	20
7.1	Gevoel van saamhorigheid het grootst in Noord-Brabant	20
7.2	Nederlanders helpen graag mee	20

1 Belangrijkste uitkomsten

1.1 Jongeren en alleenstaanden voelen zich het eenzaamst

Jongeren voelen zich ruim 2x vaker eenzamer door crisis dan ouderen

De helft (49 procent) van de jongeren in de leeftijd van 18 tot 24 jaar voelt zich eenzamer door de crisis. Dit percentage ligt voor ouderen een stuk lager (35-49 jaar, 26%; 50-64 jaar, 18%; 65+, 22%).

Een verklaring voor de eenzaamheid van jongeren is dat zij de grootste verandering doormaken in sociale activiteiten. Zo geven jongeren het vaakst aan dat zij door de crisis minder bijeenkomsten met veel mensen bijwonen en minder bezoek brengen aan familie, vrienden en kennissen.

Ouderen hadden voor de crisis al minder van deze activiteiten waardoor het verschil tussen vóór en tijdens de crisis minder groot is voor hen qua sociale isolatie.

Ook alleenstaanden voelen zich vaker eenzamer

Ook alleenstaanden voelen zich eenzamer door de crisis. Zo blijkt dat mensen die alleen wonen (35%) of alleen met kinderen (31%) relatief eenzamer zijn dan Nederlanders die samenwonen met of zonder kinderen (17%). Dit resultaat is ook terug te zien wanneer we kijken naar het aantal inwoners per huishouden. Huishoudens bestaande uit vijf personen voelen zich een stuk minder vaak eenzamer (15%) dan huishoudens bestaande uit één persoon (33%).

1.2 Waardering voor cruciale beroepen

Meeste mensen in cruciale beroepen voelen zich gewaardeerd, maar er is ook kritiek

Ruim een derde van de werkzame Nederlanders (36%) heeft een beroep dat volgens het kabinet behoort tot de 'cruciale' beroepen. Daarnaast vindt 6 procent dat zijn of haar beroep hier ook onder valt, ondanks dat het kabinet dit niet zo gedefinieerd heeft.

Van de werkzame Nederlanders met een (officieel) cruciaal beroep voelt driekwart (75%) zich (ruim) voldoende gewaardeerd. Ze zeggen waardering te krijgen in de vorm van complimenten en positieve berichten van klanten, cliënten/patiënten, kennissen, vrienden en in de media. Ook de steun vanuit de politiek en het Koningshuis wordt gewaardeerd.

Toch voelt een kwart (25%) van degenen in een cruciaal beroep zich onvoldoende gewaardeerd. Zij vinden het vooral jammer dat er blijkbaar een crisis nodig is om erkenning en waardering te krijgen. Tot voor kort voelde veel mensen met een cruciaal beroep (zorg, leraren) zich juist niet gehoord en ondergewaardeerd. Zoals een onderwijzer en een zorgmedewerker het uitdrukken:

“Op dit moment zijn er veel ouders die inzien wat het beroep leraar basisonderwijs inhoudt. Ze zien tegen welke dingen wij aanlopen bij hun kind en spreken daarover hun respect uit. Dat is fijn en een goede ontwikkeling t.a.v. van ons beroep!”

“Nu er een pandemie is krijgen we voldoende waardering. Kanttekening: voor de pandemie kregen we onvoldoende waardering. We zijn als huisartsen toch een beetje het afvoerputje van de zorg. Alle bezuinigingen komen op ons conto!”

Zorgmedewerkers voelen plichtsbesef

Zorgmedewerkers gaan zelf verantwoord om met alle maatregelen. Ze zijn over het algemeen nog voorzichtiger dan de gemiddelde Nederlander. Zij bezoeken bijvoorbeeld nog minder vaak supermarkten en andere winkels. Daarentegen beschouwt het merendeel van de zorgmedewerkers zichzelf niet als kwetsbaar (75% ten opzichte van 49%) in heel Nederland. Het lijkt er op dat zorgmedewerkers sterk in hun schoenen staan; ze maken zich minder ongerust (27% ten opzichte van 36%), willen liever niet thuisblijven als ze zich niet lekker voelen (16% ten opzichte van 7%).

Tegelijkertijd zijn ze zich wel bewust dat de kans groter is dat ze het coronavirus oplopen dan de gemiddelde Nederlander - 39% vindt het waarschijnlijk dat ze het virus zullen krijgen ten opzichte van 17% in heel Nederland- en nemen zij de gevolgen van het virus wel serieus.

1.3 Zorgen toegenomen

Zorgen over Corona in drie weken flink toegenomen (i.s.m. UT)

Nederlanders maken zich steeds meer zorgen over de effecten van Corona. Met name de angst dat de ziekenhuizen de zorg niet meer aankunnen en dat Corona leidt tot sterfgevallen in de familie is gestegen. Toch vinden de meeste Nederlanders het nog niet waarschijnlijk dat zij de ziekte ook gaan krijgen (81% is neutraal/vindt het niet waarschijnlijk). Wanneer men toch besmet raakt met het virus denkt 38 procent dat het serieuze gevolgen met zich mee zal brengen.

1.4 Gedrag drastisch aangepast

Nederlanders houden zich aan de maatregelen (i.s.m. UT)

Maatregelen worden serieus genomen en op gevolgd. Beduidend meer dan drie weken geleden. Handen worden vaker gewassen (97%), vrijwel iedereen houdt anderhalve meter afstand (99%), mensen blijven zoveel mogelijk thuis (93%). Daarnaast voelt een groot deel van de Nederlanders (52%) de verantwoordelijkheid om anderen aan te spreken op hun gedrag als zij zich niet aan de richtlijnen houden.

Hoe zorgen we ervoor dat alle mensen de maatregelen opvolgen? (i.s.m. UT)

Veel mensen volgen de maatregelen zoals voorgesteld door het RIVM en het kabinet op, echter niet iedereen. Wat maakt dat de ene persoon de maatregelen wel opvolgt en een ander niet? De mate waarin Nederlanders denken dat de maatregelen effectief zijn blijkt het meest bepalend voor de mate waarin zij de maatregelen ook opvolgen.. Hieruit volgt dat het belangrijk is om mensen uit te leggen waarom de maatregelen effectief zijn. Daarnaast spelen ongerustheid en hoe serieus mensen de gevolgen inschatten wanneer ze zelf getroffen zouden worden door corona ook een grote rol in het opvolgen van de aanbevolen maatregelen.

Nederlanders inventief met het nieuwe dagelijkse leven

Het dagelijks leven voor veel mensen is veranderd. Zo is er meer sprake van thuiswerken, minder familiebezoek, en minder winkelen en boodschappen doen. Het valt op dat Nederlanders inventief zijn in het zoeken naar alternatieven. Hoewel er minder wordt bewogen zien we bijvoorbeeld wel een stijging in het aantal mensen wat thuis sport. Daarnaast is een grote stijging te zien in het gebruik van digitale contactkanalen.

Gevoel van saamhorigheid het grootst in Noord-Brabant

De crisis zorgt voor een groter gevoel van saamhorigheid voor de meerderheid van Nederland (54%). De behoefte om anderen te helpen groeit. Zo heeft bijna de helft van de Nederlanders aan hun burens gevraagd of zijn ze van plan te vragen of zij iets kunnen betekenen. Het gevoel van saamhorigheid is het grootst in Noord-Brabant, het epicentrum van de corona uitbraak (hier geeft 63% aan een sterker gevoel van saamhorigheid te hebben).

Nederlanders voelen zich betrokken bij de mensen 'aan het front'. Vier op de tien zouden 'graag meer willen doen voor mensen die nu de problemen in de corona-crisis moeten opvangen (mensen in de zorg en andere cruciale beroepen)'

1.5 Onderzoeksverantwoording

I&O Research voerde dit onderzoek uit op eigen initiatief.

De resultaten behandeld in hoofdstuk 5 en paragraaf 6.1 kwamen tot stand in samenwerking met de Universiteit Twente. Deze vragen werden grotendeels ook al begin maart gesteld.

Meest recente onderzoek (eind maart)

I&O Research voerde van 26 tot 30 maart 2020 een onderzoek uit onder 2.342 Nederlanders. Vragen over de coronacrisis en het klimaat zijn op verzoek van Milieudefensie gesteld. De resultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, opleiding, regio en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2017. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken.

Het grootste deel van de deelnemers is afkomstig uit het I&O Research Panel (n=2.243).

Daarnaast deden 99 deelnemers via PanelClix mee aan dit onderzoek.

Onderzoek begin maart

I&O Research voerde dit landelijk representatieve onderzoek uit onder 2.180 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het onderzoek liep van donderdag 5 tot en met dinsdagochtend 10 maart 2020.

De resultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, opleiding, regio en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2017. Het grootste deel van de deelnemers is afkomstig uit het I&O Research Panel (n=2.015). Daarnaast zijn 165 deelnemers via PanelClix benaderd om deel te nemen aan dit onderzoek.

2 Eenzaamheid

2.1 Jongeren voelen zich 2x vaker eenzamer dan gemiddeld

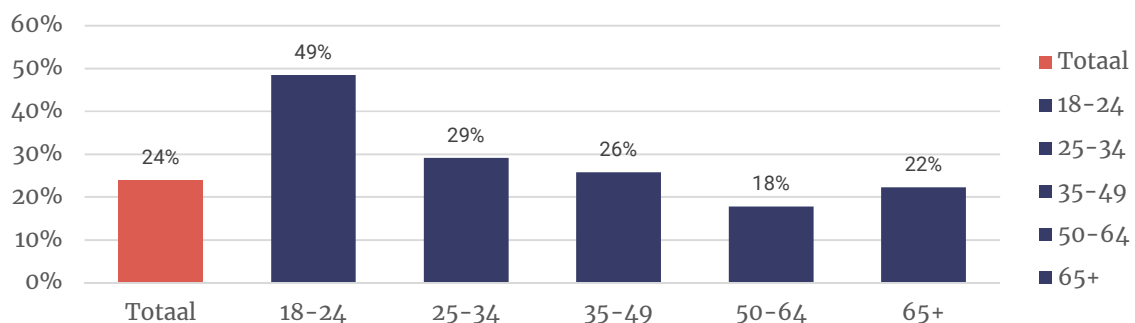
Ongeveer een kwart van de Nederlanders voelt zich eenzamer door de crisis. Hoewel jongeren tussen 18 en 24 jaar niet vaak alleen wonen (slechts 2%) is het toch de leeftijdsgroep die zich het vaakst eenzamer is gaan voelen door de crisis. Bijna de helft van de jongeren voelt zich eenzamer door de crisis, terwijl dit voor Nederlanders tussen de 50-64 maar 18 procent is. Opvallend is dat juist deze 50-64 jarigen het vaakst alleen wonen.

Een mogelijke verklaring voor de eenzaamheid van jongeren is dat zij de grootste verandering doormaken in sociale activiteiten. Zo geven jongeren het vaakst aan dat zij door de crisis minder bijeenkomsten met veel mensen bijwonen en minder bezoek brengen aan familie, vrienden en kennissen. Ouderen hadden voor de crisis al minder van deze activiteiten waardoor het verschil tussen vóór en tijdens de crisis minder groot is voor hen qua sociale isolatie.

Heb je in de afgelopen twee weken nog iets anders gedaan of gelaten wat u vóór de coronacrisis niet deed (of liet)? – Antwoorden gegeven door 18-24 jarigen

- Contact hebben met andere mensen behalve mijn gezin
- Gestopt met mijn stage, ondanks dat het onderdeel uitmaakt van de vitale beroepen (verplicht thuis)
- Winkelen, familiebezoek, reis Engeland en Italië
- Minder gaan stappen
- Stoppen met leven
- Veel series gekeken
- Meer online games

In lijn met deze resultaten valt op dat met name de jongeren graag meer willen doen voor mensen die nu getroffen zijn door de corona-crisis. Hiervoor geldt dezelfde verklaring. Bij de jongeren zijn relatief de meeste sociale activiteiten weggevallen waardoor zij nu mogelijk ook meer behoefte hebben aan sociale activiteiten. Dit zou kunnen in de vorm van anderen helpen. Zestig procent van de jongeren tussen de 18-24 jaar wil zich inzetten voor mensen die getroffen zijn door de crisis. In de oudere leeftijdsgroepen wil ongeveer veertig procent zich meer inzetten voor mensen die problemen hebben vanwege de corona-crisis.

Figuur 2.1 Door deze crisis voel ik mij eenzamer dan voor de crisis uitgesplitst naar leeftijd

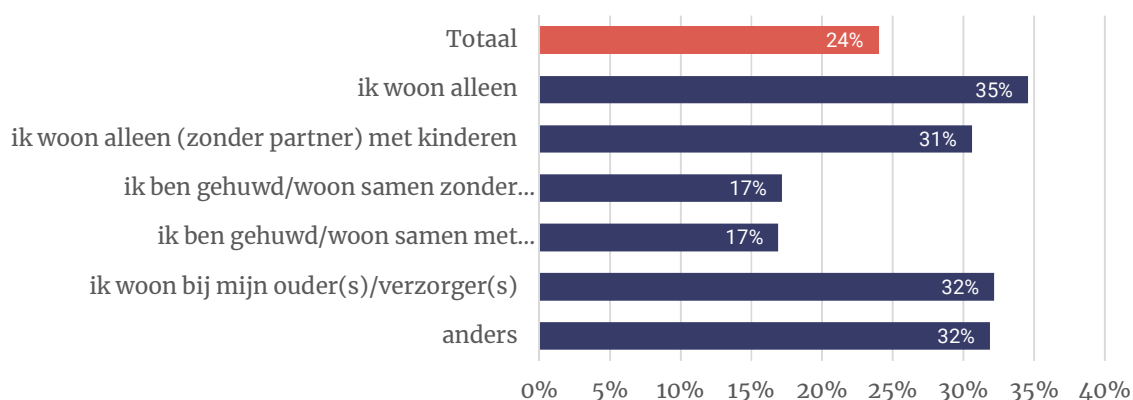
Tabel 2.1 Ik zou graag meer willen doen voor mensen die nu de problemen in de corona-crisis moeten opvangen (mensen in de zorg en andere cruciale beroepen)

	18-24	25-34	35-49	50-64	65+	Totaal
(helemaal) mee eens	60%	40%	36%	39%	41%	38%
neutraal	23%	33%	40%	38%	37%	40%
(helemaal) niet mee eens	11%	20%	17%	14%	11%	14%
weet niet	6%	7%	7%	9%	11%	8%

2.2 Alleenstaande voelen zich vaker eenzamer door de crisis

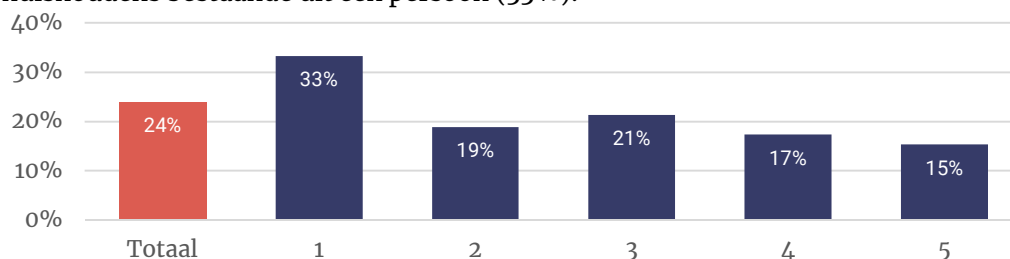
Ook alleenstaanden voelen zich nu eenzamer dan voor de crisis. Zo blijkt dat mensen die alleen wonen (35%) of alleen met kinderen (31%) relatief eenzamer zijn dan Nederlanders die samenwonen met of zonder kinderen (17%).

Ook volwassenen die bij hun ouders wonen – voor driekwart betreft het jongeren tot 25 jaar – voelen zich nu eenzamer dan voor de crisis.

Figuur 2.3 Door de crisis voel ik mij eenzamer dan voor de crisis (uitgesplitst naar huishoudenssamenstelling¹)

Dit zien we ook wanneer we kijken naar het aantal inwoners per huishouden. Huishoudens bestaande uit vier of vijf personen voelen zich een stuk minder vaak eenzamer (17%, 15%) dan huishoudens bestaande uit één persoon (33%).

Figuur 2.3 Door de crisis voel ik mij eenzamer dan voor de crisis uitgesplitst (naar aantal inwoners per huishouden)

¹ De categorie “ik woon bij mijn ouder(s)/verzorger(s)” bestaat voor 74 procent uit jongeren tussen de 18-24 jaar.

3 Zorgmedewerkers

3.1 Zorgmedewerkers vinden de maatregelen goed zoals ze zijn

Bijna alle zorgmedewerkers staan achter de aanpak van de coronacrisis door het kabinet als het gaat om de gezondheid van Nederlandse burgers (94%). Zij vinden dit zelfs vaker dan de gemiddelde Nederlander (88%). Zorgmedewerkers vinden ook dat de regels op dit moment ver genoeg zijn, zo vindt 78 procent dat de aanpak ver genoeg gaat. Daarnaast vinden zorgmedewerkers een totale lockdown over het algemeen minder effectief dan de gemiddelde Nederlander (31% ten opzichte van 40%). Met name de maatregelen omtrent sociale contacten vinden zorgmedewerkers belangrijk (88% vindt deze maatregelen zeker niet overdreven, terwijl dit voor gemiddeld Nederland 79% is). Ook het thuisblijven wordt door zorgmedewerkers vaker ondersteund dan door de gemiddelde Nederlander (62% ten opzichte van 52%)

Tabel 3.1

Stelling	Antwoordopties	Nederland totaal	Zorg (ziekenhuis, arts, verpleging)
In welke mate staat u achter de aanpak van de coronacrisis door het kabinet als het gaat om de gezondheid van Nederlandse burgers?	volledig/grotendeels	88%	94%
	in beperkte mate	9%	6%
	helemaal niet	2%	0%
	weet ik niet	1%	0%
Een totale lockdown (het is helemaal niet meer toegestaan om het huis te verlaten; behalve voor bezoek aan supermarkt, drogist of apotheek)	(helemaal) niet effectief (1-2)	16%	15%
	neutraal (3-5)	44%	54%
	(heel) erg effectief (6-7)	40%	31%
Vindt u dat deze aanpak strenger zou moeten, ver genoeg gaat of juist minder streng zou moeten?	Aanpak moet strenger	22%	20%
	Aanpak is goed zo (gaat ver genoeg)	72%	78%
	Aanpak moet minder streng	4%	2%
	Weet ik niet	3%	
Ik vind de maatregelen met betrekking tot het sociale contact overdreven	(helemaal) mee eens	9%	7%
	neutraal	11%	6%
	(helemaal) mee oneens	79%	88%
	weet niet	1%	0%
mensen moeten verplicht thuisblijven	(helemaal) mee eens	52%	62%
	neutraal	19%	20%
	(helemaal) mee oneens	28%	18%
	weet niet	1%	

3.2 Zorgmedewerkers voelen plichtsbesef

Zorgmedewerkers gaan verantwoord om met alle maatregelen. Ze zijn over het algemeen nog voorzichtiger dan de gemiddelde Nederlander. Dit is bijvoorbeeld terug te zien in de mate waarmee zij boodschappen doen en andere winkels bezoeken (zorgmedewerkers geven vaker het antwoord “ben ik veel minder gaan doen”). Daarentegen beschouwt het merendeel van de zorgmedewerkers zichzelf niet als kwetsbaar (75% ten opzichte van 49%) in heel Nederland. Het lijkt er op dat zorgmedewerkers sterk in hun schoenen staan; ze maken zich minder ongerust (27% ten opzichte van 36%), willen liever niet thuisblijven als ze zich niet lekker voelen (16% ten opzichte van 7%). Tegelijkertijd zijn ze zich wel bewust dat de kans groter is dat ze het coronavirus oplopen dan de gemiddelde Nederlander – 39% vindt het waarschijnlijk dat ze het virus zullen krijgen ten opzichte van 17% in heel Nederland- en nemen zij de gevolgen van het virus wel serieus.

Tabel 3.2 “Boodschappen doen supermarkt e.d.”

Antwoordopties	Nederland Totaal	Zorg (ziekenhuis, arts, verpleging)
ben ik veel meer gaan doen	1%	
ben ik iets meer gaan doen	5%	
doe ik nog net zo veel	39%	31%
ben ik iets minder gaan doen	26%	27%
ben ik veel minder gaan doen	23%	31%
ben ik mee gestopt	5%	4%
deed en doe ik niet	2%	7%

Tabel 3.3 “Andere winkels bezoeken”

Antwoordopties	Nederland Totaal	Zorg (ziekenhuis, arts, verpleging)
ben ik veel meer gaan doen	1%	
ben ik iets meer gaan doen	1%	
doe ik nog net zo veel	10%	8%
ben ik iets minder gaan doen	14%	6%
ben ik veel minder gaan doen	34%	41%
ben ik mee gestopt	35%	41%
deed en doe ik niet	5%	3%

Tabel 3.4 “Beschouwt u zichzelf als behorend tot de kwetsbare groep?”

Antwoordopties	Nederland Totaal	Zorg (ziekenhuis, arts, verpleging)
Ja, zeer kwetsbaar	11%	6%
Ja, enigszins kwetsbaar	37%	19%
Nee, niet kwetsbaar	49%	75%
Weet ik niet	3%	

Tabel 3.5 "Thuisblijven wanneer ik me niet lekker voel"

Antwoordopties	Nederland Totaal	Zorg (ziekenhuis, arts, verpleging)
Deed ik al, doe ik nog steeds	23%	16%
Ja, ben ik gaan doen sinds coronavirus	64%	58%
Nee, deed ik niet, doe ik nog steeds niet	7%	16%
Weet ik niet	6%	11%

Tabel 3.6 "In hoeverre bent u ongerust over het coronavirus?"

Antwoordopties	Nederland Totaal	Zorg (ziekenhuis, arts, verpleging)
(helemaal) niet(1-2)	11%	6%
neutraal (3-5)	53%	67%
(heel) erg (6-7)	36%	27%

Tabel 3.7 "Hoe waarschijnlijk is het – denkt u – dat u het coronavirus zult krijgen?"

Antwoordopties	Nederland Totaal	Zorg (ziekenhuis, arts, verpleging)
(helemaal) niet	13%	4%
neutraal	68%	54%
(heel) erg	17%	39%
ben al besmet geweest	2%	3%

Tabel 3.8 "Hoe serieus schat u de negatieve gevolgen in wanneer u besmet raakt met het coronavirus?"

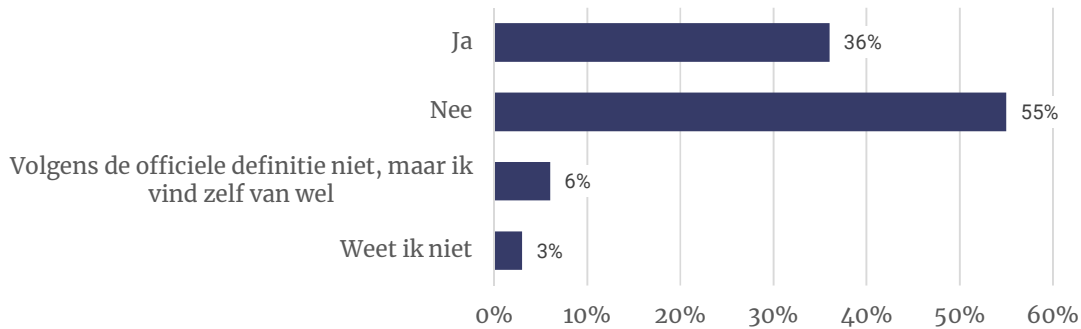
Antwoordopties	Nederland Totaal	Zorg (ziekenhuis, arts, verpleging)
(helemaal) niet	9%	0%
neutraal	54%	59%
(heel) erg	38%	41%

4 Waardering cruciale beroepen

4.1 Derde werkzame Nederlanders heeft cruciaal beroep

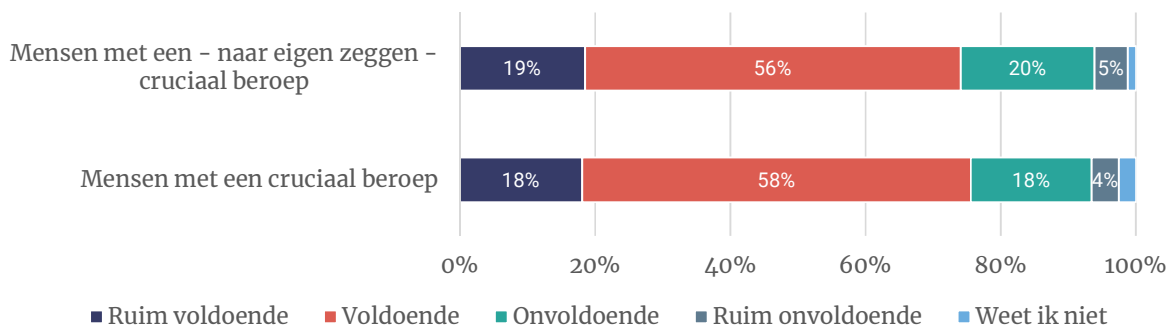
Ruim een derde van de werkzame Nederlanders (36%) heeft een beroep dat volgens het kabinet behoort tot de 'cruciale' beroepen. Daarnaast vindt 6 procent dat zijn of haar beroep hier ook onder valt, ondanks dat het kabinet dit niet zo gedefinieerd heeft. De meerderheid van de werkende Nederlanders (55%) heeft een beroep dat die als 'cruciaal' is aangemerkt.

Figuur 4.1 Behoort uw beroep tot deze cruciale beroepen?

4.2 Driekwart mensen met een cruciaal beroep voelt zich gewaardeerd

Van de werkzame Nederlanders met een (officieel) cruciaal beroep voelt driekwart (75%) zich (ruim) voldoende gewaardeerd. Een kwart (25%) voelt zich onvoldoende gewaardeerd. Ook degenen die niet officieel vallen in de categorie, maar zelf vinden dat zij een cruciaal beroep hebben voelen zich in deze mate gewaardeerd.

Figuur 4.2 Vindt u dat u voldoende of onvoldoende waardering krijgt voor uw werk?

Waardering is fijn, maar er is ook kritiek

Nederlanders met een cruciaal beroep merken vooral waardering in de vorm van complimenten en positieve berichten van klanten, cliënten/patiënten, kennissen, vrienden en in de media. Ook de steun vanuit de politiek en het Koningshuis wordt gewaardeerd.

Ondanks de gevoelde waardering kraakt een aantal mensen ook kritische noten. Zo vinden mensen het jammer dat er blijkbaar een crisis voor nodig is om erkenning en waardering te

krijgen. Tot voor kort voelde veel mensen met een cruciaal beroep (zorg, leraren) zich juist niet gehoord en ondergewaardeerd.

Enkele citaten:

“Waardering door bepaalde groepen als er actie is ondernomen om een zorgelijke situatie om te buigen naar een veilige situatie”.

“Sinds de kabinetsmaatregelen krijgen we meer complimenten van klanten, ook is er opeens aandacht voor werk wat anders door veel mensen als vanzelfsprekend wordt gezien”.

“Op dit moment zijn er veel ouders die inzien wat het beroep leraar basisonderwijs inhoudt. Ze zien tegen welke dingen wij aanlopen bij hun kind en spreken daarover hun respect uit. Dat is fijn en een goede ontwikkeling t.a.v. van ons beroep!”.

“Nu er een pandemie is krijgen we voldoende waardering. Kanttekening: voor de pandemie kregen we onvoldoende waardering. We zijn als huisartsen toch een beetje het afvoerputje van de zorg. Alle bezuinigingen komen op ons conto!”.

“Ik doe dit werk al jaren, en nu er een pandemie is wordt het werk ineens opgewaardeerd we krijgen nu bloemen, kaarten”.

“Iedereen in Nederland verdient waardering, of je nu een cruciaal of minder cruciaal beroep hebt. we zijn samen de samenleving”.

“Door onze directie, door bedrijven die bloemen geven aan ons als personeel. Door familie van bewoners. Uit toespraken van Rutte en de koning”.

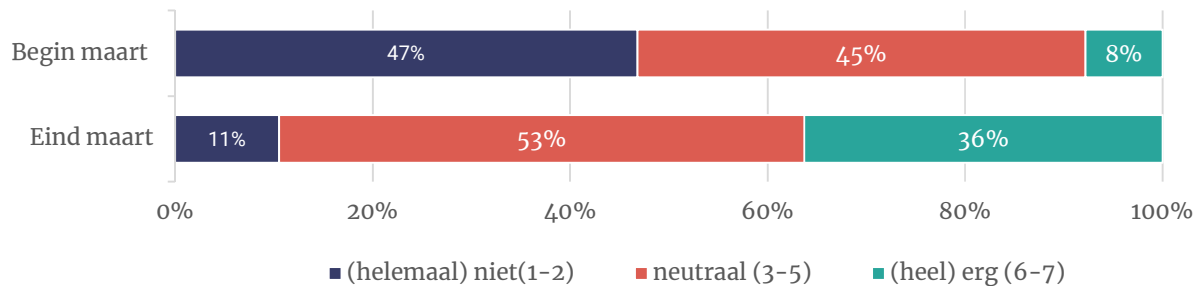
“Al jaren strijden wij voor erkenning en krijgen deze maar voor een klein gedeelte... en nu worden wij ineens als de basis van de samenleving bestempeld. Dat voelt een beetje hypocriet”.

5 Zorgen over Corona (i.s.m. UT)

5.1 Steeds meer zorgen over het Coronavirus

Begin maart was een groot deel van de Nederlanders niet ongerust over het Coronavirus (47%). Nu er nieuwe maatregelen zijn en het virus steeds meer effect heeft op Nederland blijkt dat Nederlanders zich meer zorgen maken. Eind maart geeft nog maar 11 procent aan zich (helemaal) niet ongerust te maken over het virus en geeft ruim een derde (36%) zich (heel) erg ongerust te maken. De meerderheid blijft neutraal.

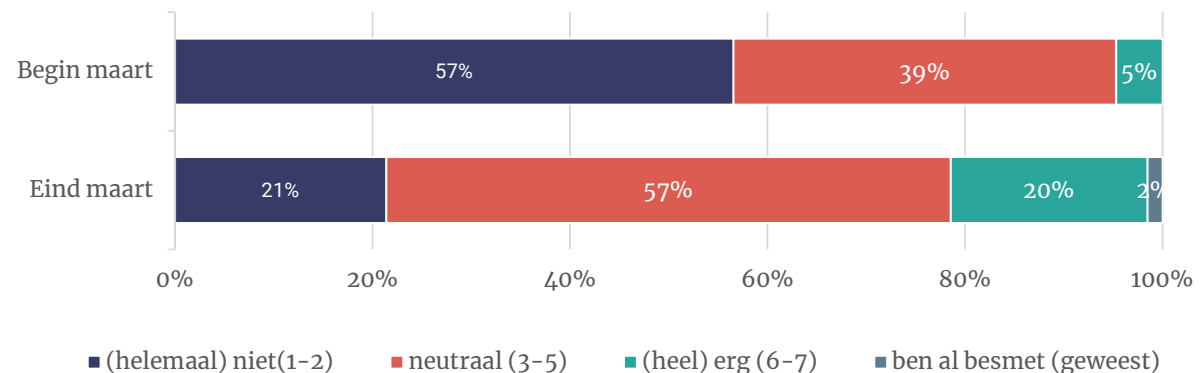

Figuur 5.1 In hoeverre bent u ongerust over het coronavirus?

5.2 Eén op vijf Nederlanders bang besmet te raken, 1,5% was het al

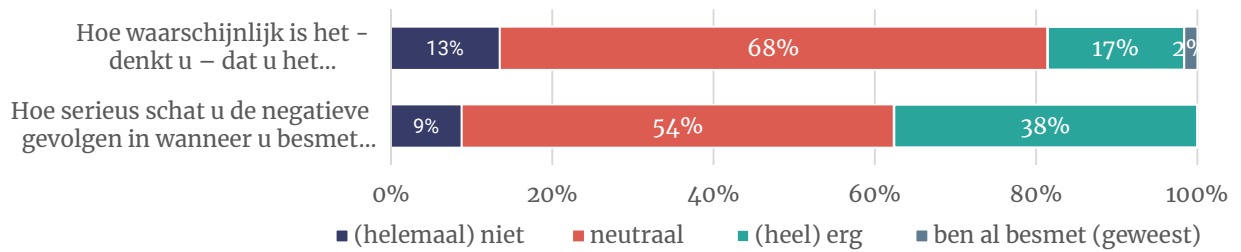
Het aantal Nederlanders wat aangeeft bang te zijn om besmet te raken is sinds begin maart gestegen van 5 naar 20 procent. Wanneer men toch besmet raakt met het virus denkt 38 procent dat het serieuze gevolgen met zich mee zal brengen. Nederlanders vanaf 50 jaar voelen zich relatief kwetsbaar voor het virus (55-64 jaar, 55%; 65+, 84%).

Van alle Nederlanders zegt 1,5% besmet te zijn (geweest), dit zouden dus om en nabij 200 duizend² mensen zijn.

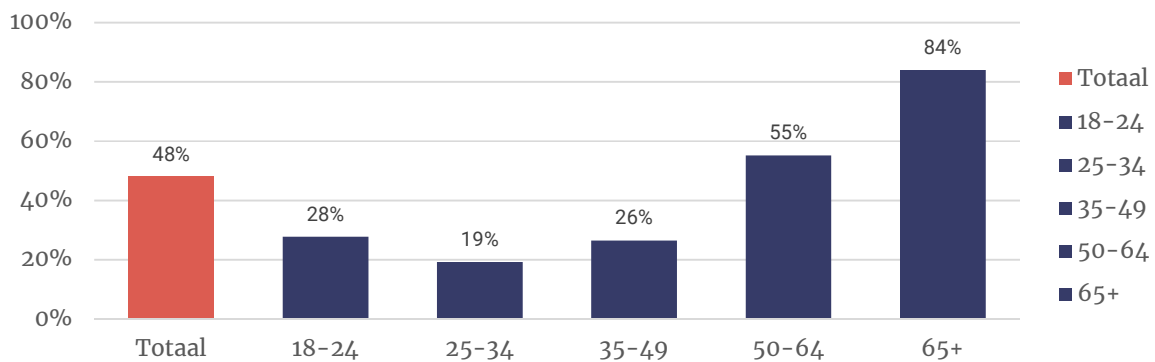

Figuur 5.2 Hoe bang bent u dat u met het coronavirus besmet zal worden?

² Rekening houdend met onnauwkeurigheidsmarge (0,8%): tussen 0,7 en 2,3 procent, ofwel tussen 100.000 en 300.000 mensen.

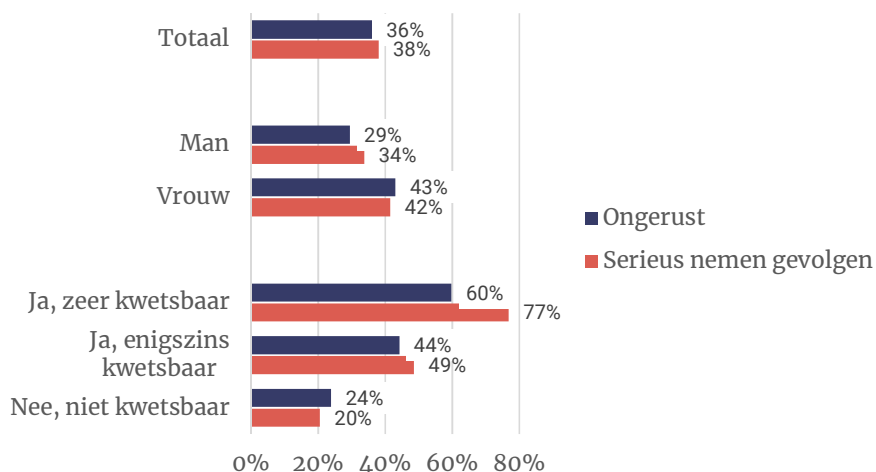
Figuur 5.3 Stellingen

Figuur 4.4 Beschouwt u zichzelf als behorend tot de kwetsbare groep? (Antwoord = ja)

5.3 Vrouwen en kwetsbaren maken zich het meest zorgen

Vrouwen en mensen die zichzelf als kwetsbaar beschouwen maken zich meer zorgen dan de gemiddelde Nederlander. Zij nemen de maatregelen ook meer serieus en nemen gemiddeld meer maatregelen.

Figuur 4.4 In hoeverre bent u ongerust over het coronavirus? (% (heel) erg) Hoe serieus schat u de negatieve gevolgen in wanneer u besmet raakt met het coronavirus? (% (heel) erg serieus)

5.4 Men maakt zich meer zorgen over anderen dan over zichzelf

Er is een flinke stijging te zien in het aantal Nederlanders wat zich zorgen maakt over verschillende zaken (tabel 2.1). Met name de angst voor volle ziekenhuizen en het effect op familieleden en vrienden is gestegen.

Tabel 5.1 *Waarom bent u ongerust? (% genoemd)*

	begin maart	eind maart	verschil
dat ziekenhuizen vol komen te liggen	22%	59%	+37%
dat een familielid of vriend zal overlijden	26%	55%	+29%
dat een familielid of vriend geïnfecteerd wordt	32%	54%	+22%
dat veel mensen in de wereld zullen overlijden	12%	29%	+16%
dat het coronavirus zal leiden tot een economische crisis	41%	57%	+15%
dat ik zelf geïnfecteerd word	23%	37%	+14%
dat het virus zich in Nederland verspreidt zoals het nu in Italië doet (en in China deed) ³	27%	37%	+11%
dat ik zelf zal overlijden	7%	15%	+7%
dat er een tekort aan eten zal komen	7%	9%	+1%
dat mijn woonplaats wordt afgesloten van de buitenwereld	8%	8%	0%
dat ik in quarantaine moet	10%	9%	-1%
Dat het virus verder doorgroeit als pandemie (een epidemie op wereldschaal) ⁴	32%	28%	-4%
een andere reden	8%	7%	-1%
weet niet	3%	1%	-3%

³ Begin maart was de stelling “Dat het virus zich in Nederland verspreidt, zoals het nu in China doet.”

⁴ Begin maart was de stelling “dat het virus uitgroeit tot een pandemie (een epidemie op wereldschaal)”

6 Aangepast gedrag door nieuwe maatregelen

6.1 Men houdt zich aan maatregelen (i.s.m. UT)

Bijna alle Nederlanders houden zich aan de maatregelen die het kabinet heeft opgelegd (99% houdt 1,5 meter afstand, 96 procent wast regelmatig zijn handen en 87% blijft thuis wanneer hij/zij zich niet lekker voelt). Bovendien vinden Nederlanders de maatregelen ook vaker effectief.

Tabel 6.1 Heeft u uw gedrag veranderd sinds het coronavirus in Nederland is gesignaleerd, wat betreft de volgende handelingen?

	Begin maart	Eind maart	Vershil
	Deed ik al/ben ik gaan doen	Deed ik al/ben ik gaan doen	
Minstens 1,5 meter afstand houden tussen mijzelf en anderen ³	48%	99%	+51%
Thuisblijven wanneer ik me niet lekker voel	40%	87%	+47%
Niet met mijn handen aan mijn ogen, neus en mond zitten:	32%	61%	+29%
Desinfecteren van mijn handen met handgel/handalcohol	28%	51%	+23%
Handen minimaal 20 seconden wassen	68%	88%	+20%
In mijn elleboog of in een papieren zakdoek niezen en/of hoesten	74%	93%	+19%
Geïnformeerd zijn over de laatste stand van zaken omtrent het nieuwe coronavirus	80%	96%	+16%
Regelmatig mijn handen wassen met zeep en water	89%	96%	+7%

Tabel 6.2 In hoeverre schat u in dat de volgende maatregelen effectief zijn om besmetting van het coronavirus te voorkomen?

	Begin maart	Eind maart	Vershil
	(heel) erg effectief	(heel) erg effectief	
Handen minimaal 20 seconden wassen	40%	55%	+15%
Regelmatig mijn handen wassen met zeep en water	45%	45%	0%
In mijn elleboog of in een papieren zakdoek niezen en/of hoesten	35%	46%	+11%
Desinfecteren van mijn handen met handgel/handalcohol	27%	49%	+22%
Minstens 1,5 meter afstand houden tussen mijzelf en anderen ⁵	28%	48%	+20%
Niet met mijn handen aan mijn ogen, neus en mond zitten	30%	49%	+19%
Thuisblijven wanneer ik me niet lekker voel	36%	47%	+11%
Geïnformeerd zijn over de laatste stand van zaken omtrent het nieuwe coronavirus	19%	49%	+30%
Zoveel mogelijk thuisblijven		48%	
Verbieden van samenkomsten met 3 personen of meer		50%	
Sluiten van scholen (basis, middelbaar en hoger)		44%	
Sluiten van restaurants, cafe's en sportscholen		18%	
Een totale lockdown		0%	

⁵ Begin maart was de stelling: Minstens 1 meter afstand houden tussen mijzelf en iemand die niest en/of hoest

6.2 Hoe zorgen we ervoor dat alle mensen de maatregelen opvolgen? (i.s.m. UT)

Veel mensen volgen de maatregelen zoals voorgesteld door het RIVM en het kabinet op, echter niet iedereen. Wat maakt dat de ene persoon de maatregelen wel opvolgt en een ander niet? De mate waarin Nederlanders denken dat de maatregelen effectief zijn blijkt het meest bepalend voor de mate waarin zij de maatregelen ook opvolgen.. Hieruit volgt dat het belangrijk is om mensen uit te leggen waarom de maatregelen effectief zijn. Daarnaast spelen ongerustheid en hoe serieus mensen de gevolgen inschatten wanneer ze zelf getroffen zouden worden door corona ook een grote rol in het opvolgen van de aanbevolen maatregelen.

6.3 Nederlanders bewegen minder maar zijn inventief

Het dagelijks leven voor veel mensen is veranderd. Zo is er meer sprake van thuiswerken, minder familiebezoek, en minder winkelen en boodschappen doen. Het valt op dat Nederlanders inventief zijn in het zoeken naar alternatieven.

Hoewel er minder wordt bewogen zien we bijvoorbeeld wel een stijging in het aantal mensen dat thuis sport of gaat wandelen in het park, bos of op het strand. Daarnaast is een grote stijging te zien in het gebruik van digitale contactkanalen. Ondanks dat er andere manieren van contact (digitaal/ telefoon) worden gezocht geven jongeren wel aan zich eenzamer te voelen.

Heeft u de afgelopen twee weken nog iets anders gedaan of gelaten wat u vóór de coronacrisis niet deed (of liet)?

- “Online kerkdiensten mogelijk gemaakt”
- “Mondkapjes gemaakt”
- “Familieapp gestart voor alleen leuke of positieve berichten”
- “Verhalen schrijven”
- “Online gitaarles”
- “Juf zijn voor mijn kinderen”

Tabel 6.3 Kunt u per activiteit aangeven of u dit sinds de coronacrisis meer of minder bent gaan doen? (dus sinds begin maart)

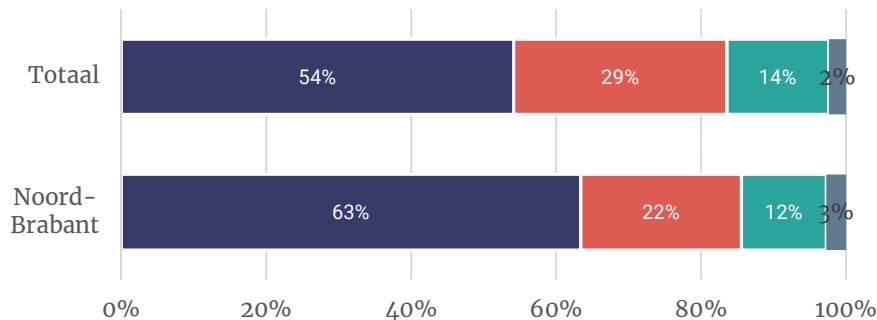
	ben ik (veel) meer gaan doen	doe ik nog net zo veel	ben ik minder gaan doen/ ben ik mee gestopt	deed en doe ik niet
Het nieuws volgen	70%	25%	5%	1%
Telefonisch of online contact met familie	59%	34%	4%	4%
Telefonisch of online contact met vrienden	54%	37%	5%	4%
TV kijken	41%	49%	6%	4%
Thuiswerken	37%	13%	3%	47%
Wandelen rondom de woning (stoep, plantsoen, e.d.)	33%	36%	22%	9%
Actief op sociale media	28%	44%	9%	19%
Een boek lezen	26%	46%	7%	22%
Thuis sporten / actieve lichaamsbeweging	24%	26%	12%	38%
Wandelen in park, bos of strand	16%	23%	46%	15%
Buitenshuis sporten / actieve lichaamsbeweging	10%	16%	48%	27%
Eten afhalen bij afhaalrestaurants	6%	14%	48%	31%
Buitenshuis werken	6%	22%	41%	31%
Boodschappen doen (supermarkt e.d.)	6%	39%	54%	2%
Andere winkels bezoeken	2%	10%	83%	5%
Bezoek aan familie, vrienden of kennissen	1%	4%	91%	3%
Bezoek aan bijeenkomsten met veel mensen (evenementen, concerten, kerkdiensten, verenigingen, etc).	1%	1%	79%	19%

7 Crisis zorgt voor saamhorigheid

7.1 Gevoel van saamhorigheid het grootst in Noord-Brabant

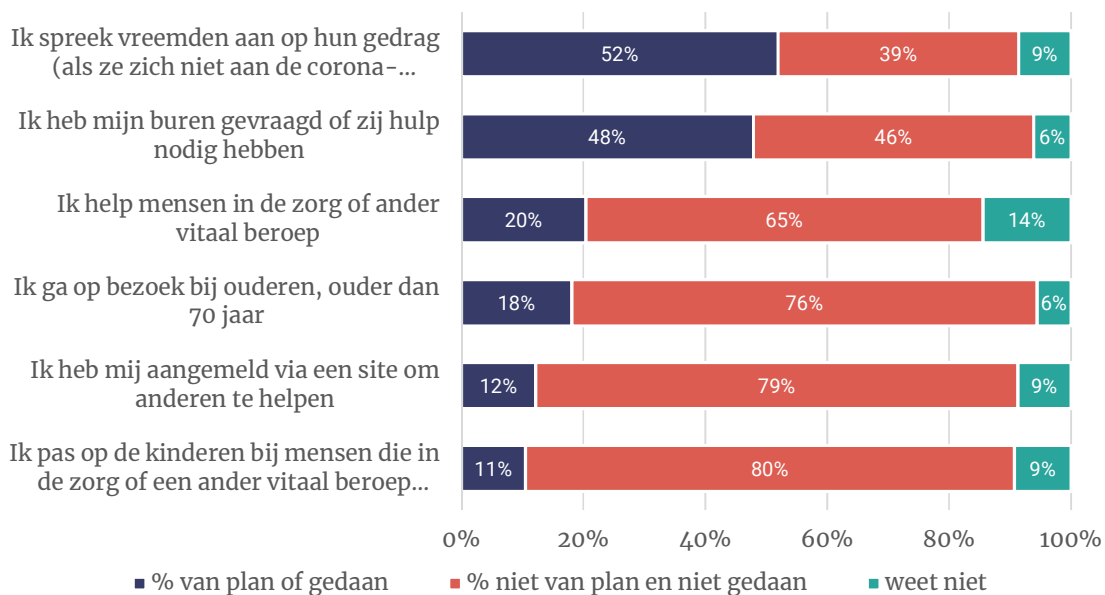
Het merendeel van de Nederlanders ervaart meer saamhorigheid door deze crisis. Dit gevoel is het grootst bij inwoners uit Noord-Brabant (het epicentrum van de uitbraak).

Figuur 7.1 "Door de crisis ervaar ik meer saamhorigheid om mij heen"

7.2 Nederlanders helpen graag mee

Nederlanders willen graag wat doen om anderen te helpen. Zo worden er in een open vraag verschillende veel manieren van aangeboden hulp genoemd: "ik heb de burens gevraagd of ik boodschappen mee kan brengen", "ik heb mijn Ipad ingeleverd bij een zorginstelling", "ik heb kaarten verstuurd en mensen opgebeld". Daarnaast wil bijna de helft van de Nederlanders hun burens graag helpen. Ook wil één op de vijf mensen in de zorg of een ander vitaal beroep helpen en is één op de tien bereid om via een website anderen te helpen.

Figuur 7.2 Welk van bovenstaande activiteiten heeft u de afgelopen twee weken gedaan of bent u van plan te gaan doen?

